

OFFENTLIGHEDSTEOLOGI. EN INTRODUKTION
JONAS ADELIN JØRGENSEN, BIRGITTE
STOKLUND LARSEN OG ULRİK NISSEN (RED.)
EKSISTENSEN, 2022
235 SIDER

Anmeldt af Michael Agerbo Mørch

Den gamle diskussion om forholdet mellem det hellige og det profane, Guds stad og verdens stad, det åndelige og det verdslige regimente, og hvad vi ellers kalder det i teologien, har fået ny vitalitet de senere år gennem begrebet »offentlighedsteologi«. På engelsk er der kommet et tidsskrift dedikeret til emnet, og der er allerede flere *companions*, *handbooks* og *introductions* til feltet.

Det handler kort fortalt om politisk teologi. Om og i hvilken udstrækning teologien har noget at sige om samfundsmæssige forhold og i samtale med aktører og borgere uden for kirkens rum. Det defineres i denne bogs indledende begrebsafklarende artikel således: »Offentlighedsteologi er »teologisk engagement i ord og/eller handling i forhold til spørgsmål vedrørende alle samfundsborgere.« (s. 20)

Dansk er et lille sprogområde, og interessen for fagteologi er tilsvarende lav, så det er dobbelt glædeligt, at vi nu har fået en kvalificeret indføring i offentligheds-

teologi ved antologien af samme navn. Bogen er redigeret af Jonas Adelin Jørgensen, Birgitte Stoklund Larsen og Ulrik Nissen. Den består af tolv artikler foruden en introduktion og rummer bidrag af både universitetsansatte, organisationsansatte og præster – men altså kun kristne forfattere. Det er en indledende anke, at bogens anliggende om offentlig samtale på den måde reduceres ved ikke at inddrage sekulære stemmer i undersøgelsen af teologiens offentlige potentiale og bidrag. Det får desuden også den konsekvens, at forfatterne slipper lidt let om ved det problematiske forhold for offentlighedsteologien, at den i flere kontekster gør sig gældende på problematiske præmisser. Tænk på Rusland, Brasilien, Indien, Sri Lanka, USA for blot at tage nogle af verdens største lande, hvor religiøse aktører giver røst til populistiske eller totalitaristiske statsledere. Det vil bogens forfattere naturligvis ikke have med at gøre, men det burde være diskuteret mere eksplicit, hvad teo-

logien gør ved, at religion så ofte spiller en negativ politisk rolle. Arngeir Langås' artikel om vold og fred på Zanzibar er vigtig, men den er også case-baseret, og hvad jeg efterspørg er en mere principiel drøftelse. Når Christopher Hitchens-typer siger, at religion næsten aldrig bidrager til at løse samfundskonflikter, men virker som katalysatorer for selvsamme problemer, hvad siger teologerne så?

Som man vil kunne se af forfatterlisten, er der mange *usual suspects*, og selv om det som læser er umuligt at vide, hvem der har takket nej til at være med, undrer det lidt, at man ikke har benyttet lejligheden til at introducere nye stemmer om for eksempel migration, videnskab og klima.

Bogens første bidrag af Peter Lodberg og Ulrik Nissen er en begrebsafklaring. Dernæst er der to artikler med fokus på den historiske baggrund af henholdsvis Mattias Sommer Bostrup og Niels Henrik Gregersen og Jonas Adelin Jørgensen. Dernæst er der en større klynge af artikler, der behandler områder som klima (Mickey Gjerris og Søren Holst), identitetspolitik (Birgitte Stoklund og Jonas Adelin Jørgensen), migration (Mogens S. Mogensen og Niels Nymann Eriksen) og økonomi (Nik Bredholt) – altså klassiske felter – foruden forholdet mellem tro og videnskab (Peter Øhrstrøm), sjælesorg (Christine Tind Johannessen), vold versus fred (Arngeir Langås), åndsfrihed (Ingrid Ank) og præstationskultur (Johannes Nissen). Det er meget spændende områder, som dækkes kompetent. Alligevel kan man også spørge, om der mangler nogle oplagte felter: Hvad med billedkunsten? Litteraturen? Hvad med

teknologien, herunder robotterne? Hvad med juraen? SoMe? Kropskultur? Arbejdsmarkedet? Alle offentlige anliggender af massiv betydning, der kalder på teologisk engagement.

I det følgende vil jeg lave tre kommenterende nedslag, selv om alle kapitler fortjener en grundig diskussion.

I artiklen »Herske eller herske?« skriver Mickey Gjerris og Søren Holst om climateologi og natursyn. Med den alarmerende klimakrise som baggrund argumenterer forfatterne for, at teologien må blive økocentrisk i stedet for antropocentrisk. Derved må vi trække på de bibelske kilder, der taler om mennesket som forvalter af naturen, ikke som hersker over naturen. Som den nyligt afdøde franske tænker Bruno Latour har sagt det, så lever vi *i, med og af* naturen, og det skal kunne ses på vores valg og prioriteringer. Gjerris og Holst afviser ikke, at mennesket er øverst i skabelseshierarkiet, men den magt, der ligger i alle skabelsesrelationer, bærer også ansvaret i sig: »Gud skaber åbenbart mennesket, for at vi skal administrere hans verden for ham. Den opgave kan både beskrives som at 'herske' og at 'tage ansvar', men opgaven er kun løst tilfredsstillende, hvis vi gør begge dele.« (s. 107). Hvad jeg savner i artiklen er at lave en bro mellem økocentrisk og teocentrisk kristendom. Ulrik Nissen har ellers udfoldet dette perspektiv overbevisende i sin glimrende indføring i den teologiske etik, *Kærlighedens ansvar* (s. 124). Men måske ligger det implicit i synspunktet, at en økocentrisk teologi er offentlig, både fordi dens emne er offentligt, og fordi Gud selv er offentlig? Forfatterne kommer det ikke

nærmere, end at kristendommen har et »potentiale« til at tale mod problematiske natursyn, så den tilbageholdne stil, der kendetegner hele antologien, findes også her, men refleksionerne er stadig vedkommende og til tiden.

Peter Øhrstrøm bidrager med en artikel om tro og videnskab, som jeg i store træk finder problematisk. Han spørger, om der er en »nødvendig« modsætning mellem tro og videnskab, og svaret er naturligtvis nej. For det afhænger af, hvordan man forstår 'tro' og 'videnskab', som ikke er selvevidente. Det kritiske spørgsmål er ikke, om videnskab kan udøves af troende, men hvilket autoritetsforhold der er mellem trosindholdet og de videnskabelige resultater, hvis en konflikt opstår. Øhrstrøm er selv kendt for at være modstander af evolutionsteorien, men netop det vil de fleste sekulære finde problematisk. Artiklen bliver derfor diffus. Spændingen mellem tro og videnskab kan kun opløses a priori, hvis man køber ind på Stephen Jay Goulds idé om NOMA (*non-overlapping magisteria*) – at tro og viden angår to helt adskilte domæner. Men mener evolutionskritikere som Øhrstrøm, at de gør det? Derfor kan Øhrstrøm ikke bruge henvisningen til videnskabshistorien til så meget, for selvom naturvidenskaben opstod blandt kristne, der ville undersøge Guds skaberværk, og selvom universiteterne opstod som en konsekvens af kristnes lærdomstørst, skabte de samme miljøer snart spændinger i forhold til traditionelle læsninger af Skriften, og dermed fik vi autoritetsproblemet. Jeg har ikke selv noget problem med at følge Ard Louis og lignende kristne topviden-

skabsfolk, når de arbejder metodisk-naturalistisk med naturvidenskaberne, for dermed siger de ikke mere, end de har filosofisk hjemmel til. Men for folk med Øhrstrøms synspunkter synes konflikten ikke løst, også selvom den ikke er »nødvendig«.

Artiklen »Kirke og migration«, skrevet af Mogens S. Mogensen og Niels Nyman Eriksen, beskriver udlændingepolitikens udvikling og deraf migranternes muligheder og rettigheder i Danmark. Artiklen tager fat på besværlige emner som kirkeasyl, konvertitter i asylsystemet og religion på asylcentre, og der er en ingen berøringsangst med emnerne, som måske skyldes forfatterens dybe kendskab til praksis på feltet. Det er heller ikke blåøjet, så bevidstheden om, at sammenhængskraften i Danmark og vores højt skattede velfærdssystem også kræver, at der er kontrol med, hvem og hvor mange der kommer til landet, italesættes. Kriterierne for at give opholdstilladelse er jo komplicerede, så en dybere drøftelse af de teologiske perspektiver på disse kriterier kunne derfor have være interessant. Artiklen er i store træk holdt deskriptiv, men der afsluttes med en interessant opsummering: Kirkens engagement på migrantområdet skyldes kirkens særegenhed, hvor den byder sig til som et særligt rum, hvor ordensmagten må afvente sin indgriben – dog uden at kirken bliver en selvstændig jurisdiktion. Kirken er også bevidst om religionsfrihedens fundamentale status for menneskers trivsel, ligesom den altid har haft et blik for samfundets svageste, fordi Kristus selv var i verden som de marginaliseredes ven.

Afsluttende vil jeg stille to spørgsmål. For det første, fungerer bogen som antologi? Og for det andet, er kristusforankringen stærk nok?

Til det første: Det er svært at konstruere gode antologier, for selv med stærke forlæg kan en større forfatterskare have svært ved at fange en rød tråd. Men det lykkes flot med denne bog. Der er en fornemmelse af at sidde med et helstøbt værk, og artiklerne gentager ikke hinanden unødigt, ligesom der ikke er for stort et spænd i det tematiske felt. Det er en »introduktion«, det vil sige tekster, der skal indføre i noget nyt og gøre det kendt for flere, og dét lykkes.

Det andet spørgsmål kan virke pudsig, for hvad har offentlighedsteologi med anden trosartikel at gøre. Men Regin Prenter skrev i artiklen »L'interprétation de la doctrine des deux règnes«, at begge regimenter skal fortolkes kristologisk. Det betyder flere ting, men blandt andet at også det åndelige regimente har politiske konsekvenser, fordi evangeliet vil kræve politiske beslutninger fra de troende, som har konsekvenser for det verdslige regimentes magtudøvelse. Regimenterne er fundamentalt forskellige, skriver Prenter, men de forenes i den kristne kærlighed, som råder begge steder, men på hver sin måde. Det hives frem her for at understrege, at vi hverken kan nøjes med skabelsesteologiske eller ekklesiologiske refleksioner, men må lave en helhedstænkning ud fra korset som centrum. Uden inkarnation, gudsriget, forsoningen og opstandelsen som fikspunkter står den politiske teologi i fare for at lade sig opløse af det almene. Selv synes jeg, at

kristologien spiller en for tilbagetrukket rolle i antologien samlet set, men da det er en introduktion, ligger det jo så som en fordring til mig og andre om at komme i gang med at bidrage til offentlighedsteologien, og altså gerne med en stærk kristologisk forankring.